

Наставна тема	2	предмет ГРАФИКА	разред	Iv
лекција	1	РАВНА ШТАМПА ЛИТОГРАФИЈА	Школска година	
		Професор Ивана Станковић		

ЛИТОГРАФИЈА

Грчког порекла, "литографија" значи дословно "писање по камену". Процес је изумио Алоус Сенефелдер 1796. године, а баварске камене плоче сматрају се још увек најбољим материјалом за уметнички отисак. Као врсту тиска прихватили су га велики уметници 19. века као што су Гоја, Делакроа, Дега и Тулуз-Лотрек.

Литограф преноси уметнички цртеж на камен. За сваку боју било је потребно обрадити један камен. Прве литографије рађене су само с црном бојом, док су касније биле у боји. Други су се материјали такође користили као литографски носиоци, поготово у комерцијалној употреби као што су лимови од цинка или алуминија.

Литографију у боји представио је око 1890. године пионир француског оглашавања путем плаката Јулес Цхерет. Уз помоћ уметника Тулуз-Лотрек, Цхерет је трансформисао паришке булеваре у виртуалне уметничке галерије на отвореном. Глумица Сарах Бернхардт запослила је другог паришког уметника и литографа Алпхонсе Муцха, који је користио пастелне боје и линије при оглашавању њених задњих улога.

Литографија је графичка техника равне штампе која користи камен са равном површином, на коју се директно наноси цртеж, масном кредом, литографским тушем или хемијском тинтом. Површина камена за литографију је порозна, рупичаста, а зрнаста структура лако прима на себе литографску креду и туш. Плоча треба да буде потпуно равна, дебљине од 10 до 15 центиметара. Име литографије долази од грчких ријечи „литос“ (срп. *камен*) и „графо“ (срп. *пишем*).

РЕЦЕПТ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ ЛИТОГРАФИЈЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ

1. Рибаче камена:

се изводи са лито каменом мањег формата(који није у употреби), али добро водити рачуна да се површина камена који се рибаче не удуби, или не испупчи. Уколико дијагонала камена којим се рибаче покрива ширину рибачег камена, могућност да се рибачи поквари је сведена на минимум.

Посути површину рибачег камена просејаним, сувим песком, полако сипати врло мало воде и почети са рибачем. Камен којим се рибаче возити умереном брзином, по целој површини рибачег камена, правећи осмице, деветке или како ти драго бројке. Битно је да се цела површина третира равномерно.

Када се песак толико згусне и постане лепљив да камен којим се рибаче не може да се помери, испрати рибачи камен, просејати песак, па поново. Поступак поновити бар пет шест пута, или док се флека претходног рада не изгуби у целини целости.

Важна напомена је да како рибачи камен последњи пут, на таквој подлози ћеш изводити рад. То се у преводу зове назрччавање. Уколико се потрудиш па га супер изланцаш, површина камена ће бити подесна и за fine полутонове и лавире тушем.

2. Осушити камен

природно или вештачки нема везе, али пазити да се површина не умасти, и најбоље је приступити цртању док је камен тазе орибан.

3. Цртање

се може изводити било чиме што је масно (од разних уљаних пастела па до битулита и лито боје), а за почетак је најпрепоручљивије цртати правом Шарбонел кредом средње тврдоће, јер ће се са њом најједноставније доћи до убедљивог резултата. Цртеж је најбоље, за почетак, да буде једноставан, без претераног уметновања, да се аутор не би разочарао кад буде испало на крају 10% од генијалне замисли.

4. Калграфички и титли

(Колофонијум измрвиш како знаш и умеш, и помешаш са талком, и то је то.) **Нанети меком четком по целој површини камена, без насилног утрљавања, да не би дошло до механичког оштећења цртежа. Вишак једноставно вратити у посуду.**

5. Најбитнији састојак је Гумиарабика. Купује се у гранулама, а растапа се тако што се нека одокативна количина замота у чарапу те стави у теглу са топлом водом (а да виси), тегла затвори и преноћи. Раствор неће да буде пун труња (због чарапе), а биће изузетно лепљив, а то је у ствари и најбитније.

Алтернативна решења су индустријска гума + лепак за тапете, или само лепак за тапете, али неискуснима и без живог саветника не препоручујем ..

Цртеж се премаже гуми арабиком (најбоље је газом растањити гуму по целом камену), и остави се цртеж да стоји

24 часа прекривен папиром.

5. Ец

Рецепт за ецовање нико у ствари и не зна стопостотно, већ сваки графичар временом се научи како ће какав рад да ецује. Постоји наравно и нешто одакле се може кренути, а то је: **у 50 милилитра гуме капнути 5-6 капи азотне киселине**, или у 50 милилитара гумиарабике капнути 10 до 12 капи азотне киселине, и 5 до 6 капи фосфорне киселине. То је као ец средње јачине.(Ја из свог искуства напомињем да ово функционише само уколико се дела са оригиналним материјалом. Уколико си цртала Панда пастелом, рецимо, а не неком оригинале лито кредом пази шта радиш. Рад може лако да испари на ветру.) Ец који направиш са мање капљица је слабији и обрнуто. Са ецом средње јачине третираш, цртане површине које ти изгледају као средње тамне, са благим ецом делујеш на светлијим полутоновима, а са јачим на местима где си га умлатила. Зато је најбоље, за почетак, не комбиновати ове три варијанте претерано, већ поједноставити.

Ецовати са меком четком, кружним покретима четке пуно натопљене ецом, без притискања или каквог механичког деловања или **прстом**. **Што га дуже радиш, киселина дуже гризе**, тако да и слабији ец може постати јак улолико му га дајеш дуго. Наравоученије ецовања, као и целог поступка, је да је неопходно направити пробу па видети шта и како.

Кад помислиш да ти је доста ецовања, узети суву газу и добро обрисати површину целог камена. Камен оставити да се природно осуши.

Одавде па до изазивања пазити да не капне вода на камен.

6. Прање цртежа

Ову тачку поједини мајстори изводе кад камен преноћи па сутрадан. Да као камен одстоји, преноћи, укрти се и тако даље. Мож да буде а не мора да значи.

По оригиналу се сртеж испира терпентином, који неодмашћује камен, већ само скида масну креду. Дакле, узети меку крпицу и опрати цртеж.

7. Замашћивање

специјалну тинктуру, која за то и служи,разваљати на пулт и наваљати на рад. Ваља се док цео цртеж не попије довољну количину боје. Као за отисак. Обавезно квасити камен.

8. Када се осуши камен, нанети талк па чисту гуму и оставити га да стоји од 24 –48 сати

9. скидање тинктуре терпентимом, квашење камена наношење штампарске боје на камен и штампање (најбоље би било у једном дану одштампати тираж)

Манастир Гргетег, литографија Михаела Троха, 1837-1841. г.

